

Witterung in erhöhtem Masse die Körnerfruchte der nächsten Umgebung heimsuchen. Diese ungleichmässige Verteilung trug ebenfalls dazu bei, dass stellenweise eine stärkere Verminderung der *Saatkrähen* sich als notwendig erwies.

Bezüglich der *Saatkrähe* ergaben auch die mustergültigen Gift-Versuche von JOSEF BABIK in Bábolna wichtige Ergebnisse. Es wurden von ihm hauptsächlich Ferkel-Leichen angewendet, deren Bauchhöhle mit Phosphor durchtränktem Mahlfleisch ausgefüllt wurde. Diese Füllung wurde dann nach Bedarf erneut. Dieses Vorgehen besitzt den grossen Vorteil, dass man dasselbe auch ohne Schnee also, in milden Wintern vom Herbst bis in das Frühjahr hinein ohne Unterbrechung ausüben kann. Während des Auflesens der in grossen Mengen gefallenen Elstern, *Saat-* und *Nebelkrähen* machte er die Beobachtung, dass die *Saatkrähen* auch die Leichen ihrer eigenen Artgenossen verzehrten. Diese Beobachtung auszunützend, füllte BABIK auch die Bauchhöhlen von Krähen mit der vergifteten Fleischmasse aus und erzielte auch auf diese Weise bedeutende Resultate.

Gyomor- és köpértartalom vizsgálatok.

Adatok hazánk apró emlőseinek faunájához.

Irta Dr. GRESCHIK JENŐ.

Magen- und Gewölluntersuchungen.

Beiträge zur Kleinsäuger-Fauna Ungarns.

Von Dr. EUGEN GRESCHIK.

III. Ölyvek és baglyok. — III. Bussarde und Eulen.

Uj sorozat. — Neue Reihe.

Ez a közlemény az Aquila XVII. (1910) és XVIII. (1911) kötetében megjelent ilyenmü vizsgálatok folytatása. Tartalmazza az azóta a M. Kir. Madártani Intézetbe érkezett anyagot. Ezeket a vizsgálatakat azért folytatjuk, mert a madarak táplálékát csak úgy ismerhetjük meg igazán, ha minél több, a legkülönbözőbb vidékekről származó anyagot vizsgál-

Diese Publication ist eine Fortsetzung der im XVII. (1910) und XVIII. (1911) Bande der Aquila erschienenen gleichartigen Untersuchungen. Sie enthält das seither in das Kgl. Ung. Ornithologische Institut eingelaufene Material. Diese Untersuchungen werden fortgesetzt, da die Nahrung der Vögel nur auf Grund eines sehr grossen von den

lunk meg az év különböző időszakaiból. Ha azután meghatároztuk az anyagot és a vizsgálatokat kiegészítjük megfigyeléssel a szabadban és etetési kísérlettel a fogságban, feleletet adhatunk arra a kérdésre is: milyen viszonylatba hozható valamelyik madár tápláléka a mező-, illetőleg erdőgazdaság érdekeihez, mit várhat a gazdaság a madár munkájától a szabad természetben, vagy más szóval mennyiben hasznos vagy káros valamely faj. Egy-egy madárfaj hasznos vagy káros volta azonban ma már egymagában nem dönti el azt, hogy védjük vagy pedig irtsuk, mert a madárvédelmet jelenleg más tényezők is irányítják, nevezetesen aestethikai, ethikai és tudományos szempontok, amire hazánkban újabban CHERNEL ISTVÁN mutatott rá érdemes cikkében: A madarak nemzetközi védelme (Aquila XXVI. köt. 1919). Ezért többen a madártáplálék vizsgálatát máris tisztán tudományos szempontból végzik. Ehhez azonban szükséges, hogy ne csak táblázatokban összegezzük az egyes fajok táplálékát, hanem határozzuk meg minden egyes gyomor tartalmát külön-külön, számszerint is felsorolva a benne talált tárgyakat.

Még abból a szempontból is fontos, hogy a gyomortartalmakban talált állatokat egyenként és természetesen a lehető legpontosabban

verschiedensten Gegenden stammen und zu verschiedenen Zeiten gesammelten Materiales richtig beurteilt werden kann. Wenn man dann nach Bestimmen des Materials die Untersuchungen mit Beobachten im Freien und mit Fütterungsversuchen in der Gefangenschaft ergänzt, kann man auch die Frage beantworten: wie verhält sich die Nahrung eines Vogels zu den Interessen der Land- und Forstwirtschaft, was können diese Interessensphären von der Tätigkeit des Vogels in der freien Natur erwarten, oder mit anderen Worten in wiefern ist eine Vogelart nützlich oder schädlich. Die Nützlichkeit oder Schädlichkeit einer Vogelart ist jedoch heute allein nicht mehr ausschlaggebend für den Schutz oder Dezimierung derselben, denn den Vogelschutz leiten derzeit noch andere Faktoren, nämlich aesthetische, ethische und wissenschaftliche Erwägungen, worauf in Ungarn neuerdings St. v. CHERNEL in seiner verdienstvollen Arbeit: Internationaler Vogelschutz (Aquila, B. XXVI. 1919) hinwies. Aus diesem Grunde wird die Nahrung der Vögel bereits von mehreren aus rein wissenschaftlichen Gesichtspunkten untersucht. Hierzu ist es jedoch notwendig, die Nahrung der einzelnen Arten nicht blos in Tabellen zusammenzufassen, sondern jeden einzelnen Mageninhalt gesondert zu bestimmen und aufzuführen.

Die in den Mägen gefundenen Tiere müssen auch aus dem Grunde gesondert und natürlich mit grösstmöglicher Genauigkeit bestimmt

határozzuk meg, mert ezek gyakran egyes ritkább vagy nehezebben begyűjthető állatok előfordulására szolgáltathatnak becses adatokat. Így pl. CSIKI ERNŐNEK „Biztos adatok madaraink táplálkozásáról“ címen az Aquilában eddig megjelent számos közleménye mellett, hogy forrásmunkául szolgál rovarrevő madaraink táplálékának ismeretéhez, egyuttal becses adatokat is tartalmaz hazai rovarfajaink elterjedéséhez. Az *ölyvek* és *baglyok* gyomor- és köpöttartalmának vizsgálata pedig — mint azt már előbbi két közleményemben kifejtettem — adatokat szolgáltat apró-emplőseink faunájához, amellet még tömegével esetleg anyagot szolgáltat egyéb tudományos vizsgálatokhoz.¹⁾ Ezt itt újból kiemelem, mert feltűnő, hogy rendkívül szegény hazai emlős-faunisztikai irodalmunk mellett az időközben megjelent *Magyar Faunakatalogus (A Magyar Birodalom Állatvilága)* emlősökről szóló része összeállítójának ezekről a már 1910. és 1911-ben megjelent közleményekről tudomása nem volt s így az azokban közölt számos apró-emplőstani adat a Faunakatalogus említett részében nem fordul elő. Hogy tehát még jobban ráirányítsam hazai zoologusaink figyelmét az *ölyv-* és *bagoly-* köpöttartalmak gyűjtésének és vizsgálatának a jelentőségére, a micromammalogia szempontjából legyen szabad az alábbiakban néhány számadatra hivatkoz-

werden, weil dieselben oft wichtige Angaben zum Vorkommen von einigen seltenen oder schwer zu sammelnden Tieren liefern können. So sind z. B. die zahlreichen in der Aquila erschienenen Arbeiten von E. CSIKI: Positive Daten über die Nahrung unserer Vögel, nicht bloß Quellenwerke zur Kenntnis der Nahrung unserer insektenfressenden Vögel, sondern enthalten auch viele wichtige Daten über die Verbreitung einheimischer Insekten. Die Magen- und Gewölluntersuchungen der Bussarde und Eulen hinwieder liefern — wie ich dies bereits in meinen beiden ersten Mitteilungen ausführte — Daten zur Fauna unserer kleinen Säugetiere, ausserdem können sie durch ihre Menge noch Material zu anderweitigen wissenschaftlichen Studien geben.¹⁾ Dies hebe ich hier nochmals hervor, denn es ist in Anbetracht der überaus spärlichen einheimischen faunistischen Literatur über Säugetiere auffallend, dass der Zusammensteller des inzwischen erschienenen Säugetier-Teiles der „Fauna Regni Hungariae“ Budapest 1918, von diesen bereits 1910 u. 1911 erschienenen Arbeiten nichts wusste und daher die in diesen Arbeiten vorkommenden zahlreichen Daten über Kleinsäuger im erwähnten Faunenatalog nicht enthalten sind. Um daher die Aufmerksamkeit der heimatlichen Zoologen noch mehr auf die Bedeutung des Sammelns

¹⁾ V. ö. GRESCHIK J. Adatok a hazai egérformák (Murinae) zápfogainak ismeretéhez. Aquila. XVII. 1910. és: Stomatologiai Közlöny 1911. márc. szám.

¹⁾ Vgl. E. GRESCHIK. Beiträge zur Kenntnis der Molaren der einheimischen Murinen (*Murinae*). Aquila, B. XVII. 1910.

nom. A londoni British Museumban MILLER szerint 1912 előtt kb. 5.000 európai szárazföldi emlős volt, JÄCKEL bajornithologus pedig egymaga csak a *gyöngybagoly* 9.472 köpetéből — egyéb fajok mellett — 7.346 cickányt és 13.825 pockot szedett össze.¹⁾ Magam pedig eddig 2.290 mezei pockot és 540 erdei egeret vizsgáltam meg hazai *ölyvek* és *baglyok* gyomor-és köpettartalmából. MILLER-nek alább említett kitünő könyve megírásakor 179 mezei pocok és 126 erdei egér állott rendelkezésére. Ezek a számok azt hiszem eléggé igazolják a köpetgyűjtés fontosságát, különösen ma, amikor a subtilis vizsgálatok „sorozatok“ gyűjtését teszik szükségessé. Igaz, hogy a gyomrokban és a köpetekben ritkán találjuk meg az egész állatot, de a koponyát a fogazattal majdnem mindig. Az emlősök rendszertanában pedig ma is a koponya és a fogazat adja a legfontosabb, mert meglehetősen állandó bélyegeket, szemben az inkább változó külső bélyegeekkel, amilyenek a fark hossza, a szőrözet minősége stb. Különösen a pocokfélék koponyái találhatók jó megtartásban a gyomrokban, kevésbé a cickányoké, melyeknek fogai gyakran kiesvén, a meghatározást megnehezítik.

und Untersuchens der Mägen und besonders der Gewölle von Bussarden und Eulen für die Micromammalogie zu lenken, sei es hier gestattet einige Zahlen aufzuführen. Nach MILLER waren von 1912 im British Museum ca. 5.000 europ. Landsäuger vorhanden, der Ornithologe JÄCKEL sammelte vor einigen Dezennien blos aus 9.472 Gewöllen der Schleiereule — neben anderen Arten — 7.346 Spitzmäuse und 13.825 Microtinen. Ich selbst konnte bisher 2.290 Feldmäuse und 540 Waldmäuse aus heimischen Bussard- und Eulenmägen und Gewöllen untersuchen. MILLER konnte bei Abfassung seines unten angeführten ausgezeichneten Werkes 179 Feldmäuse und 126 Waldmäuse untersuchen. Diese Zahlen weisen meiner Meinung nach genügend auf die Wichtigkeit des Gewöllesammelns hin, besonders heute, wo die subtile Forschung mit Recht auf „Reihen“ grosses Gewicht legt. Zwar findet man in den Mägen und Gewöllen selten ganze Tiere, den Schädel mit dem Gebiss jedoch fast immer und in der Systematik der Säugetiere geben Schädel und Gebiss auch heute noch die wichtigsten, weil beständigsten Charaktere ab, im Gegensetze zu den eher variierenden äusseren Merkmalen, wie Schwanzlänge, Qualität des Haarkleides etc. Besonders die Schädel der Microtinen sind in den Gewöllen gut erhalten, weniger die Schädel der Spitzmäuse, deren Zähne oft herausfallen und dadurch das Bestimmen erschweren.

¹⁾ Részletesebben : Aquila. XVIII. 1911. 174. o.

Jelen anyagunkat is az intézet buzgó munkatársain kívül leginkább hazai praeparátoraink küldötték. — Ennek az anyagnak tudományos értéke még fokozódnék, ha vadászó közönségünk a kitömésre a praeparátorhoz vagy az intézetbe beküldött madárhoz a következő adatokat mellékelné: a lelövés pontos helyét, idejét és körülményeit, pl. tölgyesben, fenyvesben, vágásban, nádasban, mezőn, réten, tarlón, fácánosban, gyümölcsösben, veteményes kertben, folyó partján fűzfáról, esalitban, mesgyén kökénybokorról, prédáról, fészekről, hálótanyáról, buhu mellől, kalangyáról, kupacról stb.-ről löve; reggel, délben, este, esős időben, nagy vihar után, nagy fagyban, esapathól löve, költ-e azon a vidéken. Ugyanezek a körülmények figyelembe veendőek az apró madarak gyomortartalmának gyűjtésénél is. A praeparátorok azután ráírhatnák ezeket az adatokat a gyomortartalmat magába záró papiros borítékjára, hozzájegyezvén a madár nemét és lehetőleg korát is. Ezek a feljegyzések pótolnák bizonyos mértékig a feldolgozó számára a közvetlen megfigyelést. A friss gyomortartalmakat néhány napig a szabad levegőn, napon vagy kályhán szárítsuk s teljesen szárazon csomagoljuk papirosba, olyan formán, ahogy a gyógyszer-tárban a porokat csomagolják. Ha a lenyelt zsákmány nagyobb, akkor emlősöknél elég a koponyát, egy hátsó lábat, a farkat és szőrösömöt eltenni, madaraknál a koponyát, lábat és néhány jellemző tollat. Fölkérjük munkatársainkat, hogy

Auch das vorliegende Material stammt, ausser von eifrigen Mitarbeitern des Institutes, grösserenteils aus den Präparatorien. Der wissenschaftliche Wert des Materials würde sich vergrössern, wenn unsere Jäger den zum Ausstopfen eingesendeten Vogel noch folgende Angaben beifügen wollten: Genauer Ort, Zeit u. Umstände des Erlegens, z. B. im Eichenwalde, im Nadelwalde, im Schlag, im Röhricht, am Acker, Wiese, Stoppelfelde, Fasanerie, Obstgarten, Gemüsegarten, am Flussufer von einer Weide, im Gestrüpp, am Raine von einer Schlehe, von der Beute, am Horste, am Schlafbaum, an der Uhuhtüte, von einer Mandel, von einem Erdhaufen etc. geschossen; morgens, mittag, abends, bei Regen, nach einem grossen Sturm, bei starkem Froste, aus einer Schar geschossen; Brutvogel in der Gegend. Dasselbe wäre beim Sammeln von Mägen der Kleinvögel zu beachten. Die Präparatoren könnten dann diese Angaben auf den Umschlag des den Mageninhalt bergenden Papieres vermerken, das Geschlecht und wo möglich auch das Alter des Vogels hinzufügend. Diese Aufzeichnungen würden bis zu einem gewissen Grade dem Bearbeiter die unmittelbare Beobachtung ersetzen. Der frische Mageninhalt muss erst an der Luft oder am Ofen getrocknet werden und ganz trocken in Papier — auf die Art wie in den Apotheken die Pulver — verpackt werden. Wenn das im Magen gefundene Tier grösser ist, so genügt es bei Säugetieren

egyetlen alkalmat se mulasszanak el, ahol köpetek tömeges gyűjtése pl. hálótanyákon kinálkozik.

A megvizsgált madárfajok gyomor- és köpöttartalmái az alábbi kimutásban leltári sorrendben következnek. A leltári szám után a lelőhely, azután abban az esetben, ha több köpetről van szó, a köpetek száma, a gyűjtés ideje és a gyomortartalomban vagy köpetben talált állatok számszerinti felsorolása következik. Az emlősök neveit MILLER G. S.: Catalogue of the Mammals of Western Europe (Europe exclusive of Russia) in the Collection of the British Museum, London 1912 című munkája alapján sorolom föl. A házi egér (*Mus musculus* L.) és a gözü egér (*Mus spicilegus* Pet.) az eddigi vizsgálatok szerint a fogazat alapján biztosan szét nem különböztethető, azért a két faj az alábbi felsorolásban közösen *Mus* sp. néven fordul elő.

den Schädel, einen Hinterfuss, den Schwanz und ein Haarbüschel, bei Vögeln den Schädel, einen Fuss und einige charakteristische Federn zu sammeln. Wir bitten unsere Mitarbeiter keine Gelegenheit zu versäumen, wo sich Gewölle in grösserer Menge z. B. unter Schlafbäumen sammeln lassen.

Die Mägen- und Gewöllinhalte der untersuchten Vögel sind im folgenden der Inventarnummer nach aufgeführt. Auf die Inventarnummer folgt Fundort, dann bei mehreren Gewöllen die Zahl derselben, Datum des Erlegens oder Sammelns und die zahlenmässige Aufführung der in den Mägen oder Gewöllen gefundenen Tiere. Die Namen der Säugtiere sind nach dem bekannten Werke von G. S. MILLER: Catalogue of the Mammals of Western Europe, London 1912, aufgeführt. Die Hausmaus (*Mus musculus* L.) und die Haufenmaus (*Mus spicilegus* Pet.) können mangels eingehender Studien bisher auf Grund des Gebisses nicht sicher unterschieden werden, sie sind daher, wo nicht ganze Tiere vorlagen, gemeinsam unter *Mus* sp. aufgeführt.

Gatyás ölyv. — *Archibuteo lagopus* BRÜNN. — *Rauhfußbussard*.

131. Barcs, 1909. I. 14. *Apodemus sylvaticus* L. 1. — 132. Pergenye, 1909. XII. 5. *Microtus arvalis* PALL. 2. — 133. Retteg, 1909. I. 3. Házigalamb feje — Kopf einer Haustaube; *Microtus arvalis* PALL. 1. — 134. Hatvan, 1909. III. 9. *Talpa europaea* L. 1. — 135. Széttamás, 1910. I. 9. *Microtus arvalis* PALL. 4. — 136. Székesfehérvár, 1910. XII. 1. *Microtus arvalis* PALL. 1. — 137. Donji-Miholjac, 1909. XI. 5. *Microtus arvalis* PALL. 3. — 138. Zólyom, 1909. III. 2. *Apodemus sylvaticus* L. 1. — 139. Keresztes, 1910. V. 17. *Microtus arvalis* PALL. 2. — 140. Donji-Miholjac, 1909. XI. 25. *Microtus* sp. 1. — 141. Kunhegyes, 1909. XI. 24. *Rana* sp. 1. — 142. Donji-Miholjac, 1909. XI. 25. *Microtus* sp. 1. — 143. Kunszentmiklós, 1910. I. 22. *Rana* sp. — 144. Nyirvaja, 1909. IX. 9. *Microtus arvalis* PALL. 1. — 145. Nagylök, 1910. III. 12. Fiala nyul — Junghase 1. —

146. Kunszentmiklós, 1909. XI. 13. Békacsontok — Froschknochen. — 147. Ókér, 1909. XII. 7. *Microtus arvalis* PALL. 3. — 148. Donji-Miholjac, 1909. XI. 5. *Microtus arvalis* PALL. 2. — 149. Székesfehérvár, 1909. XII. 1. *Microtus arvalis* PALL. 2. — 150. Hátszeg, 1909. III. 11. *Microtus arvalis* PALL. 1. — 151. Nagyut, 1910. I. 12. Egérször — Mäusehaare. — 152. Tamási, 1909. XII. 18. Egérször — Mäusehaare. — 153. Arad, 1909. II. 9. Egérször — Mäusehaare. — 154. Nagynyires, 1909. III. 10. *Microtus* sp. 1. — 155. Ujverbász, 1909. XII. 20. *Microtus arvalis* PALL. 3. — 156. Nagyut, 1910. I. 15. Egérször — Mäusehaare. — 157. Donji-Miholjac, 1910. III. 29. *Microtus arvalis* PALL. 1. — 158. Nagylök, 1910. III. 12. Egérször — Mäusehaare. — 159. Nagylök, 1910. III. 12. Egérször — Mäusehaare. — 160. Lőcse, 1910. I. 9. *Microtus arvalis* PALL. 1. — 161. Ipolyság, 1909. XII. 7. *Microtus arvalis* PALL. 3. — 162. Csála, 1910. I. 6. *Microtus arvalis* PALL. 1. — 163. Püspöklele, 1910. XI. 26. *Microtus arvalis* PALL. 3. — 164. Késmárk, 1910. I. 20. *Microtus arvalis* PALL. 3. — 165. Bácsföldvár, 1910. XI. 2. *Microtus arvalis* 3. — 166. Nádasd-ladány, 1911. III. 24. *Microtus arvalis* PALL. 4. — 167. Budapest, 1911. XI. 5. *Microtus arvalis* PALL. 3. — 168. Szászsebes, 1911. XI. 22. *Microtus arvalis* PALL. 2. — 169. Zsámbok, 1911. X. 24. *Microtus arvalis* PALL. 3. — 170. Hatvan, 1911. XI. 22. *Microtus* sp. — 171. Tiszavezseny, 1911. XI. 27. *Microtus arvalis* PALL. 1. — 172. Bodonhely, 1911. XII. 11. *Microtus arvalis* PALL. 1. — 173. Szenttamás, 1912. XI. 2. *Microtus arvalis* PALL. 1. — 174. Szenttamás, 1912. XI. 15. *Microtus arvalis* PALL. 1. — 175. Csikzsögöd, 1912. XII. 21. *Microtus arvalis* PALL. 2. — 176. Páczin, 1912. I. 4. *Talpa europaea* L. 1. — 177. Keszthely, 1912. I. 8. *Microtus arvalis* PALL. 2. — 178. Kiskér, 1912. XI. 5. *Microtus arvalis* PALL. 1. — 179. Csiktaplóca, 1912. XII. 12. *Microtus arvalis* PALL. 1. — 180. Ujverbász, 1912. I. 29. Egérször — Mäusehaare. — 181. Csikzsögöd, 1912. XI. 4. *Microtus arvalis* PALL. 1. — 182. Csikzsögöd, 1912. XI. 4. *Microtus arvalis* PALL. 3. — 183. Csikzsögöd, 1912. XI. 4. *Microtus arvalis* PALL. 2. — 184. Csikzsögöd 1912. XI. 15. *Microtus arvalis* PALL. 1. — 185. Bácsföldvár, 1912. XI. 19. *Microtus arvalis* PALL. 1. — 186. Ózd, 1910. I. 3. *Microtus arvalis* PALL. 2. — 187. Varsány, 1910. XII. 8. *Microtus arvalis* PALL. 1. — 188. Óverbász, 1912. I. 20. *Microtus arvalis* PALL. 1. — 189. Hatvan, 1912. III. 12. Békacsontok — Froschknochen. — 190. Csikzsögöd, 1913. I. *Microtus arvalis* PALL. 2. — 191. Csikszentsimon, 1913. II. 10. *Microtus arvalis* PALL. 1. — 192. Csikzsögöd, 1913. II. 2. *Microtus arvalis* PALL. 1. — 193. Csikzsögöd, 1913. II. 17. *Microtus arvalis* PALL. 4. — 194. Csikszentmárton, 1913. II. 21. *Microtus arvalis* PALL. 1. — 195. Csikzsögöd, 1913. XI. 14. *Microtus arvalis* PALL. 1. — 196. Csikzsögöd, 1913. I. 14. *Microtus arvalis* PALL. 1. — 197. Csikszentmárton, 1913. II. 2. *Talpa europaea* L. 1, *Microtus arvalis* PALL. 1. — 198. Csikzsögöd, 1913. II. 3. *Microtus arvalis* PALL. 3. — 199. Csikzsögöd, 1913. I. *Microtus arvalis* PALL. 1. — 200. Csikszereda, 1913. II. 22. *Microtus arvalis* PALL. 2. — 201. Hortobágy, 1918. III. 14. *Microtus arvalis* PALL. 2. *Gryllus* sp. 4. — 202. Győr, 1920. XII. 11. *Microtus arvalis* PALL. 4. *Apodemus sylvaticus* L. 1. — 203. Győr, 1922. II. 1. Egérször — Mäusehaare. — 204. Budakeszi 1922. XII. 19. *Talpa europaea* L. 1, *Perdix cinerea* LATH. 1. — 205. Tura, 1904. II. 10. *Mus spicilegus* PET. 1. — 206. Tura, 1904. II. 10. *Microtus arvalis* PALL. 2. — 207. Bogyoszló, 1914. IV. 10. *Microtus arvalis* PALL. 1. — 208. Csikzsögöd, 1913. XI. 23. *Microtus arvalis* PALL. 1. — 209. Hany, 1915. III. 4. *Microtus arvalis* PALL. 2. — 210. Vének, 1915. XI. 19. *Microtus arvalis* PALL. 5. — 211. Szentkeresztpuszta, Győr m., 1916. II. 22. *Microtus arvalis* PALL. 4. — 212. Óverbász, 1913. XII. 21. *Microtus arvalis* PALL. 4. — 213. Ercsi-Puszta, 1917. II. 9. *Apodemus sylvaticus* L. 2. — 214. Hédervár, Győr m., 1920. II. 23. *Microtus arvalis* PALL. 3. —

215. Győr, 1920. XII. 3. Egérször. — Mäusehaare. — 216. Győr, 1922. II. 20. *Pitymys subterraneus* DE SÉLYS-LONGCH. 1. — 217. Tarjánpuszta, 1922. I. 25. *Acanthis cannabina* L. 1.

A megvizsgált 87 darab gyomor-tartalomban a következő állatokat találtam: Erdei egér (*Apodemus sylvaticus* L.) 5, gözü egér (*Mus spicilegus* PET.) 1, mezei pocok (*Microtus arvalis* PALL.) 120, meghatározhatatlan pocok 4, földi pocok (*Pitymys subterraneus* DE SÉLYS-LONGCH.) 1, egérször 9 esetben, vakondok (*Talpa europaea* L.) 4, fiatal nyul 1; békacsontok 4 esetben; házi galamb 1, fogoly (*Perdix cinerea* LATH.) 1, kenderike (*Acanthis cannabina* L.) 1; tücsök (*Gryllus*) 4. Az új anyag megerősíti előbbi vizsgálatunk eredményét: a téli hónapokban nálunk tartózkodó gatyás ölyv tulnyomóan mezei pockokra vadászik.

In den 87 untersuchten Mägen fand ich folgende Tiere: Waldmäuse (*Apodemus sylvaticus* L.) 5, Haufenmaus (*Mus spicilegus* PET.) 1, Feldmäuse (*Microtus arvalis* PALL.) 120, unbestimmbare Reste von Microtinen 4, Erdmaus (*Pitymys subterraneus* DE SÉLYS-LONGCH.) 1, Haare von Muriden in 9 Fällen, Maulwürfe (*Talpa europaea* L.) 4, Junghase 1; Froschknochen in 4 Fällen; Haus- taube 1, Rebhuhn (*Perdix cinerea* LATH.) 1, Hänfling (*Acanthis cannabina* L.) 1; Grillen (*Gryllus*) 4. Das neue Material bestätigt unsere früheren Untersuchungen. Die in den Wintermonaten bei uns weilenden Rauhfussbussarde nähren sich überwiegend von Feldmäusen.

Egerész ölyv. — *Buteo communis* LESS. — Mäusebussard.

89. Csabonypuszta, 1909. XII. 23. Békacsontok — Froschknochen; *Microtus arvalis* PALL. 1. — 90. Nagygombos, 1909. XII. 4. *Microtus arvalis* PALL. 2. — 91. Németscernye, 1910. X. 17. *Microtus arvalis* PALL. 3. — 92. Futak, 1909. XII. 12. *Microtus arvalis* PALL. 1, *Apodemus sylvaticus* L. 2. — 93. Marosszentkirály, 1910. XI. 19. *Cricetus cricetus* L. 1. — 94. Babapuszta, 1911. I. 8. *Microtus arvalis* PALL. 7. — 95. Dunavarsány, 1910. IX. 20. *Microtus arvalis* PALL. 2. — 96. Sárvár, 1909. XI. 13. Nyulször — Hasenhaare. — 97. Bía, 1910. VIII. 23. *Microtus arvalis* PALL. 1. — 98. Zsarnóca, 1909. II. 21. *Garrulus glandarius* L. 1. — 99. Szenttamás, 1910. I. 9. *Microtus arvalis* PALL. 2. — 100. Donji-Miholjac, 1909. XI. 5. *Microtus arvalis* PALL. 1. — 101. Donji-Miholjac, 1909. XII. 8. *Microtus arvalis* PALL. 3. — 102. Donji-Miholjac, 1909. XII. 8. *Microtus arvalis* PALL. 1, *Gryllus* sp. 18. — 103. Hecse, 1910. XI. 2. *Microtus arvalis* PALL. 3. — 104. Pásztó, 1909. III. 1. *Turdus* sp. 1. — 105. Donji-Miholjac, 1909. XII. 8. *Microtus arvalis* PALL. 4, *Gryllus* sp. 1. — 106. Donji-Miholjac, 1909. XII. 8. *Gryllus* sp. 7. — 107. Kelemér, 1909. XII. 2. *Microtus arvalis* PALL. 2. — 108. Ujszivác, 1910. I. 3. Egérször — Mäusehaare. — 109. Temesrékás, 1910. IX. 10. *Microtus arvalis* PALL. 2. — 110. Donji-Miholjac, 1909. XI. 5. *Microtus arvalis* PALL. 1. — 111. Kelemér, 1910. I. 8. *Microtus arvalis* PALL. 4. — 112. Donji-Miholjac, 1909. X. 5. *Microtus arvalis* PALL. 4. — 113. Donji-Miholjac, 1909. XII. 8. *Microtus arvalis* PALL. 3, *Gryllus* sp. 12. — 114. Makád, 1909. XII. 28. *Pitymys subterraneus* DE SÉLYS-LONGCH. 1. — 115. Besztercebánya, 1909. I. 20. Egérször — Mäusehaare. — 116. Temesrékás,

1910. VII. 5. *Lucanus cervus* L. 1, *Oryctes nasicornis* L. 1, *Microtus arvalis* PALL. 1. — 119. Temesrékás, 1910. VII. 5. *Lucanus cervus* L. 1, *Oryctes nasicornis* L. 1, *Apodemus sylvaticus* L. 1, *Microtus arvalis* PALL. 1. — 120. Ópazova, 1910. I. 6. *Microtus arvalis* PALL. 2. — 121. Szigetcsép, 1909. IX. 1. Békacsontok — Froschknochen. — 122. Babapuszta, 1911. II. 4. *Mustela nivalis* L. 2, *Mus* sp. 1. — 123. Németcsernye, 1910. X. 10. *Microtus arvalis* PALL. 1. — 124. Szélszeg, 1910. VIII. 3. *Microtus arvalis* PALL. 1. — 125. Budaörs, 1910. VIII. 27. Egérször — Mäusehaare. — 126. Nagylök, 1909. IX. 25. Békacsontok — Froschknochen. — 127. Nemesvid, 1909. II. 6. *Talpa europaea* L. 1. — 128. Makád, 1909. II. 5. *Apodemus sylvaticus* L. 1. — 129. Bia, 1910. VIII. 23. *Talpa europaea* L. 1. — 130. Szigetszentmárton, 1909. II. 6. Hernyó — Raupe 1. — 131. Ujvidék, 1909. X. 5. *Microtus arvalis* PALL. 1. — 132. Arad, 1909. XII. 3. *Microtus arvalis* PALL. 1. — 133. Makád, 1909. II. 5. Apró magevő madár tollfoszlányai — Unbestimmbare Federnreste eines kleinen Körnerfressers. — 134. Makád, 1909. I. 15. *Sorex araneus* L. 1. — 135. Rimaszombat, 1909. III. 2. Hernyó — Raupen 16. — 136. Budaörs, 1910. VIII. 25. *Citellus citellus* L. 1. — 137. Algyógy, 1909. I. 24. *Passer* sp. 1. — 138. Tahitótfalu, 1909. VII. 13. *Cetonia* sp. 1, *Gnaptor spinimanus* PALL. 1, *Lucanus cervus* L. több (mehrere). — 139. Temeskirályfalva, 1909. VII. 15. *Laerta* sp. 1, *Lucanus cervus* L. 2. — 140. Temeskirályfalva, 1909. VII. 15. Békacsontok — Froschknochen. — 141. Hátszeg, 1910. XII. 1. *Microtus arvalis* PALL. 1. — 142. Hátszeg, 1910. XII. 11. *Microtus arvalis* PALL. 3. — 143. Szilágycseh, 1910. XII. 6. *Microtus arvalis* PALL. 3. — 144. Szilágycseh, 1910. XII. 16. *Microtus arvalis* PALL. 9. — 145. Gernyeszeg, 1910. XII. 15. *Microtus arvalis* PALL. 5. — 146. Ruma, 1910. XII. 30. *Microtus arvalis* PALL. 1. — 147. Zsála, 1910. II. 17. *Gryllus* sp. 3. — 148. Szilágycseh, 1910. X. 10. *Microtus arvalis* PALL. 1. — 149. Dönji-Miholjac, 1911. II. 7. *Microtus arvalis* PALL. 1. — 150. Mélynadas, 1911. III. 10. *Microtus arvalis* PALL. 2. — 151. Lucató, 1911. V. 8. *Melolontha* sp. 6, *Laerta* sp. 3. — 152. Algyógy, 1911. V. 26. *Talpa europaea* L. 1. — 153. Javorina, 1911. X. 3. *Microtus arvalis* PALL. 1, Békacsontok — Froschknochen; hernyó — Raupen 5. — 154. Trenčsenteplic, 1911. X. 6. *Microtus agrestis* L. 1, *Gryllus* több példány (mehrere Exemplare). — 155. Hátszeg, 1911. X. 6. *Gryllus* sp. több példány (mehrere Exempl.). — 156. Ujvidék, 1911. X. 15. *Gryllus* sp. sok (viele). — 157. Hatvan, 1911. XI. 3. *Microtus szőr* (Haare), *Gryllus campestris* L. 1. — 158. Algyógy, 1911. XI. *Talpa europaea* L. 1. — 159. Csurog, 1912. I. 8. *Passer domesticus* L. 1. — 160. Tatatóváros, 1912. I. 29. Egérször — Mäusehaare, *Gryllus* sp. 1, hernyó — Raupe 1. — 161. Beszterce, 1912. II. 24. *Microtus arvalis* PALL. 1. — 162. Kászón-ujfalu, 1916. IV. 16. *Microtus arvalis* PALL. 3, *Microtus agrestis* L. 1. — 163. Zalaapáti, 1912. IX. 23. *Evotomys glareolus* SCHREB. 1, *Sorex minutus* L. 1, *Carabus* sp. 1, *Gryllus* sp. 1, *Locustida* 1, hernyó — Raupe 9. — 164. Csikzsögöd, 1912. X. 24. *Microtus arvalis* PALL. 3. — 165. Csiktaplócá, 1912. XII. 5. *Microtus arvalis* PALL. 2. — 166. Csikzsögöd, 1912. XII. 21. *Microtus arvalis* PALL. 2. — 167. Csikzsögöd, 1912. XI. 4. *Microtus arvalis* PALL. 2. — 168. Csikzsögöd, 1912. XI. 15. *Microtus arvalis* PALL. 2. — 169. Érsekújvár, 1912. XI. 30. *Talpa europaea* L. 1. — 170. Csikzsögöd, 1912. XII. 29. *Microtus arvalis* PALL. 1. — 171. Királyhelme, 1913. II. 16. *Columba* sp. 1. — 172. Nagyenyed, 1913. I. *Garrulus glandarius* L. 1. — 173. Gic, 1913. X. 24. *Evotomys glareolus* Schreb. 3, *Microtus arvalis* PALL. 3. — 174. Kisfástanya, 1913. II. *Microtus arvalis* PALL. 2. — 175. Nagyenyed, 1913. III. 10. *Microtus arvalis* PALL. 1. — 176. Csikzsögöd, 1913. VIII. 20. *Microtus arvalis* PALL. 1. — 177. Csikzsögöd, 1913. IX. 21. *Microtus arvalis* PALL. 1. — 178. Csikzsögöd, 1913. IX. 21. *Microtus arvalis* PALL. 1. — 179. Csikzsögöd,

1913. X. 20. *Evotomys glareolus* Schreb. 1, *Microtus arvalis* PALL. 3. — 180. Csikzsögöd, 1913. X. 20. *Microtus arvalis* PALL. 3. — 181. Csikzsögöd, 1913. X. 20. *Microtus arvalis* PALL. 4, *Locustida* 1. — 182. Csikszereda, 1913. X. 26. *Microtus arvalis* PALL. 5. — 183. Csikzsögöd, 1913. XI. 11. *Microtus arvalis* PALL. 1. — 184. Csikzsögöd, 1913. VIII. 28. *Microtus arvalis* PALL. 1, *Gryllotalpa vulgaris* LATR. 1, *Psophus stridulus* L. 2, *Locustida* sp. 2. — 185. Csikzsögöd, 1913. VIII. 16. *Microtus arvalis* PALL. 2. — 186. Csikszereda, 1913. IX. 5. *Carabus álca* (Larve), *Locusta* sp. több (mehrere), *Microtus arvalis* PALL. 1. — 187. Csikzsögöd, 1913. VIII. 16. *Arvicola scherman* SHAW. 1, *Microtus arvalis* PALL. 1. — 188. Malomviz, 1914. X. 5. *Talpa europaea* L. 1, *Crocidura russula* Herm. 1, *Microtus arvalis* PALL. 2. — 189. Kismegyer, 1915. XII. 9. *Sorex* sp. 1, *Microtus arvalis* PALL. 2, *Gryllus* sp. 5. — 190. Malomviz, 1916. II. 17. *Talpa europaea* L. 1, *Microtus arvalis* PALL. 1. — 191. Likócs, 1917. II. 18. *Erinaceus tuskői* (Stacheln). — 192. Csikzsögöd, 1918. VIII. 17. *Microtus arvalis* PALL. 2. — 193. Moson, 1920. II. 29. *Carabus coriaceus* L. 1, *Gryllus* sp. 1, *Sorex araneus* L. 1, *Sorex minutus* 1, *Microtus arvalis* PALL. 1. — 194. Ács, 1921. XI. 26. Egérször — Mäusehaare. — 195. Győr, 1921. XII. 2. *Mus* sp. 2. — 196. Győr, 1921. XII. 10. *Perdix cinerea* L. 1, *Pitymys subterraneus* DE SÉLYS LONGCH. 1. — 197. Hecsepusztá, 1922. I. 1. *Talpa europaea* L. 1, *Sorex minutus* L. 1. — 198. Győr, 1922. I. 29. *Emberiza citrinella* L. 3. — 199. Győr, 1922. II. 27. *Talpa europaea* L. 1. — 200. Patkányos, 1922. I. 24. Egérször — Mäusehaare ; békacsontok — Froschknochen. — 201. Szombathely, 1922. XII. 10. *Mus spicilegus* PET., *Geotrupes* sp. 1. — 202. Boggyoszló, 1914. VIII. 12. *Sorex araneus* L. 1, *Microtus arvalis* PALL. 2. — 203. Győr, 1922. I. 25. *Microtus arvalis* PALL. 1. — 204. Ujvidék, 1914. II. 14. *Perdix cinerea* L. 1.

A megvizsgált 114 példány gyomrában hónapok szerint feltüntetve a következő állatokat találtam :

In den Mägen der untersuchten 114 Exemplare fand ich, nach Monaten geordnet, folgende Tiere :

A faj neve Name der Art	Jan.	Febr.	Mart.	Apr.	Mai	Jul.	Aug.	Sept.	Okt.	Nov.	Dec.	Összesen Zusam.
<i>Microtus arvalis</i> Pall.	16	6	3	3	.	2	11	7	34	10	45	137
<i>Microtus ször</i> — Haare 1 eset (Fall)	1	.	1
<i>Microtus agrestis</i> L.	.	.	.	1	1	.	.	2
<i>Evotomys glareolus</i> Schreb.	1	4	.	.	5
<i>Arvicola sherman</i> Shaw.	1	1
<i>Pitymys subterraneus</i> de Sélys Longch.	2	2
<i>Apodemus sylvaticus</i> L.	.	1	.	.	.	1	2	4
<i>Mus spicilegus</i> Pet.	1	1
<i>Mus</i> sp.	.	1	2	3
<i>Murida ször</i> — Haare von Muriden 6 eset (Fälle)	4	1	.	.	1	.	7
<i>Cricetus cricetus</i> L.	1	.	1
<i>Citellus citellus</i> L.	1	1

A faj neve Name des Art	Jan.	Febr.	Mart.	Apr.	Mai	Jul.	Aug.	Sept.	Okt.	Nov.	Dec.	Összesen Zusam.
Nyúlászó — Hasenhaare 1 eset (Fall)	1	.	1
Talpa europaea L.	1	3	.	.	2	.	1	.	.	1	.	9
Sorex araneus L.	1	1	1	3
Sorex minutus L.	1	1	1	.	.	.	3
Sorex sp.	1	1
Crocidura russula Herm.	1	.	1
Erinaceus tuskék — Stacheln 1 eset (Fall)	1	1
Mustela nivalis L.	2	2
Passer sp.	2	2
Emberiza citrinella L. Fringillida sp.	3	3
Turdus sp.	1	1
Garrulus glandarius L. Columba sp.	1	1	1	.	.	3
Perdix cinerea Lath. Lacerta sp.	1	1	2
Békacsontok — Frosch- knochen 5 eset (Fälle)	6	1	7
Carabus coriaceus L. Carabus sp.	1	.	.	.	1	.	2	1	.	1	5
Carabus (larva)	1	.	.	.	1
Melolontha sp.	12	12
Lucanus cervus L. 3 eset (Fälle)	3	3
Oryctes nasicornis L. Cetonia sp.	2	2
Geotrupes sp.	1	1
Gnaptor spinimanus Pall.	1	1
Hernyó — Raupen	1	1	16	9	5	.	.	32
Gryllotalpa vulgaris Latr.	1	1
Gryllus sp. 13 eset (Fälle)	1	2	1	3	1	5	13
Psophus stridulus L. Locustida 4 eset (Fälle)	2	2
A megvizsgált gyomortar- talmak száma hónapok szerint :	1	2	1	.	.	4
Zahl der untersuchten Mägen nach den Monaten :	15	16	4	1	2	5	11	8	16	12	24	114

Ezenkívül megvizsgáltam még 40 köpetet, melyeket Bogyoszlón gyűjtött KIRÁLY IVÁN egy magányos akácfa alól, hová egy *egerész ölyv* egész télen át megtért. Beküldés ideje: 1914. III. 31. Tartalmuk:

Microtus arvalis Pall. 84, *Pitymys subterraneus*

A vizsgálatokból kitűnik, hogy az *egerész ölyv* az év csaknem minden szakában főleg a különböző pockokat fogdossa, de megeszi a vakondot, cickányt is. Télen ha szerét teheti elfog egy-egy apró madarat, sőt foglyot, szajkót is. Nyáron gyikot, békát és nagyobb rovarokat is fogdos. Az egy ízben talált nyúlászó származhatott a zsigerekre rátapadt szőrből is. A galamb valószínűleg héjától leütött példány volt. Az *egerész ölyv* tehát az újabb vizsgálatok szerint is a mezőgazdaságra csak hasznot hajt, a vadászat szempontjából télen néha kisebb mértékű kárt is okozhat, de ez csak a helyi viszonyok alapos ismerete alapján dönthető el. A bogyoszlói ölyv télen át csakis pockokkal és erdei egérrel táplálkozott.

Ausserdem untersuchte ich noch 40 Gewölle, welche in Bogyoszló IVÁN KIRÁLY unter einer alleinstehenden Akazie sammelte, auf welcher ein *Mäusebussard* den ganzen Winter über Nachtruhe hielt. Eingesendet: 31. III. 1914. Sie enthielten: de Sélys Longch. 1, *Apodemus sylvaticus* 5.

Den Untersuchungen nach nährt sich der *Mäusebussard* fast zu allen Jahreszeiten hauptsächlich von verschiedenen Mäusearten, frisst aber auch Maulwürfe und Spitzmäuse. Im Winter fängt er manchmal auch einen kleinen Vogel, selbst Rebhühner u. Eichelhäher. Im Sommer bereichert sich sein Speisezettel mit Eidechsen, Fröschen und grösseren Insekten. Die einmal gefundenen Hasenhaare, kann das betreffende Exemplar auch mit gefundenen Eingeweiden verspeist haben. Die Taube dürfte ein vom Habicht geschlagenes Exemplar gewesen sein. Der *Mäusebussard* ist daher auch den neueren Untersuchungen zufolge für die Landwirtschaft nützlich, für die Jagd kann er im Winter einen geringeren Schaden verursachen, dieser ist jedoch bloß durch gründliche Kenntnis der lokalen Verhältnisse festzustellen. Bemerkenswert ist, dass der *Mäusebussard* von Bogyoszló sich den Winter über bloß von Mäusen nährte.

Sólyomölyv. — *Buteo communis Zimmermannae* EHMCKE. — Falkenbussard.

1. Algyógy, 1909. XI. 17. *Microtus arvalis* PALL. 7, *Microtus agrestis* L. 1, *Gryllus* sp. 2.

Sasölyv. — *Buteo ferox* GM. — Adlerbussard.

1. Tiszacsege, 1909. X. 6. *Bufo viridis* LAUR. 2. — 2. Kernyesd, 1910. VIII. 10. *Microtus arvalis* PALL. 1. — 3. Kisfásföldház, 1910. VIII. 27. *Microtus arvalis* PALL. — 4. Kisfásföldház, 1910. VIII. 27. *Microtus szőr* (HAARE.) — 5. Kisfásföldház, 1910. VIII. 27. *Microtus szőr* (HAARE.)

Buhú. — Bubo ignavus FORST. — Uhu.

15. Brassó, 1911. II. 6. *Microtus arvalis* PALL. 1, *Perdix cinerea* L. 1. —
 16. Aicsuth, 1911. X. 7. *Erinaceus tuskék* (Stacheln). — 17. Csikzsögöd,
Microtus arvalis PALL. 1, *Mus* sp. 1, *Athene noctua* Scop. 1.

Erdei fülesbagoly. — Asio otus L. — Waldohreule.

86. Tököl, 1909. XI. 20. *Microtus arvalis* PALL. 2. — 87. Donji Miholjac
 1909. XI. 29. *Microtus arvalis* PALL. 1, *Apodemus sylvaticus* L. 1. — 88. Makád, 1909.
 II. 5. *Pitymys subterraneus* DE SÉLYS-LONGCH. 3, *Apodemus sylvaticus* L. 1. —
 89. Makád, 1909. II. 6. *Pitymys subterraneus* DE SÉLYS-LONGCH. 2, *Microtus arvalis*
 PALL. 1. — 90. Törökbecse, 1908. III. 15. *Apodemus sylvaticus* L. 3. — 91. Megyeres,
 1909. I. 5. *Emberiza calandra* L. 1. — 92. Hatvan, 1909. XI. 30. *Microtus arvalis*
 PALL. 2. — 93. Moslavina, 1910. VIII. 15. *Apodemus sylvaticus* L. 1. —
 94. Mindszent, Csongrádm., 1910. V. 8. *Microtus arvalis* PALL. 1, *Mus* sp. 1.
 — 95. Makád, 1909. II. 5. *Apodemus sylvaticus* L. 2. — 96. Pest m., 1910. III. 25.
Microtus arvalis PALL. 1. — 97. Szigetszentmiklós, 1909. XII. 1. *Microtus arvalis*
 PALL. 1. — 98. Pettend, 1910. II. 12. *Apodemus sylvaticus* L. 2, *Mus* sp. 1. —
 99. Pettend, 1910. II. 12. *Passer domesticus* L. 1, *Emberiza citrinella* L. 1. —
 100. Csepel, 1909. XI. 29. *Microtus arvalis* PALL. 1. — 101. Javorina, 1909. V.
 18. *Microtus arvalis* PALL. 1. — 102. Csepelsziget, 1909. XI. 29. *Microtus arvalis*
 PALL. 1. — 103. Makád, 1909. II. 5. Egérször — Mäusehaare. — 104. Donji
 Miholjac, 1909. XI. 5. *Microtus arvalis* PALL. 1. — 105. Arad, 1909. XI. 19. *Microtus*
arvalis PALL. 2. — 106. Ujverbász, 1909. XI. 27. *Passer domesticus* L. 1. —
 107. Szigetesép, 1909. III. 30. *Passer domesticus* L. 1. — 108. Német, 1909. XII.
 25. *Apodemus sylvaticus* L. 2. — 109. Csepelsziget, 1909. XI. 29. Kő (Stein) 1.
 — 110. Donji Miholjac, 1909. XI. 29. *Apodemus agrarius* PALL. 1. — 111. Csepel-
 sziget, 1909. XI. 29. Kő (Stein) 2. — 112. Csepelsziget, 1909. XI. 29. Kő
 (Stein) 1. — 113. Csepelsziget, 1909. XI. 29. *Microtus arvalis* PALL. 1. — 114. Fót,
 1910. X. 25. *Micromys minutus hungaricus* FÖLDI (= *pratensis* OCSKAY) 3, *Mus* sp. 1.
 — 115. Szigetesép, 1910. III. 25. *Microtus arvalis* PALL. 1. — 116. Ujpest,
 1910. I. *Microtus arvalis* PALL. 2. — 117. Pettend, 1910. II. 10. *Microtus arvalis*
 PALL. 3. — 118. Pest m., 1910. III. 26. *Apodemus sylvaticus* L. 1. — 119. Kozmás,
 1910. X. 30. *Microtus arvalis* PALL. 1. — 120. Kovászi, 1911. IV. 15. *Microtus*
arvalis PALL. 1. — 121. Budakeszi, 1911. IX. 11. *Microtus arvalis* PALL. 2. —
 122. Pest m., 1911. IV. 16. *Microtus arvalis* PALL. 2, *Sorex araneus* L. 1. —
 123. Tárnok, 1911. IV. 20. *Apodemus sylvaticus* L. 1. — 124. Soroksár, 1911.
 V. 3. *Microtus arvalis* PALL. 3. — 125. Mende, 1911. VI. 6. *Apodemus sylvaticus* L. 1.
 — 126. Zebegény, 1911. VI. 6. *Microtus arvalis* PALL. 1. — 127. Javorina, 1911.
 X. 3. *Microtus arvalis* PALL. 1. — 128. Somogy m. 1912. I. 9. *Microtus arvalis* PALL. 1. —
 129. Hatvan, 1912. I. 25. *Passer domesticus* L. 1. — 130. Keszthely, 1912. I. 25.
Microtus arvalis PALL. 2. — 131. Érsekújvár, 1912. III. 22. *Microtus arvalis* PALL. 2. —
 132. Érsekújvár, 1912. III. 22. *Microtus arvalis* PALL. 3. — 133. Ujverbász, 1912.
 III. 24. *Apodemus sylvaticus* L. 1. — 134. Óverbász, 1912. III. 27. *Apodemus sylvaticus*
 L. 1. — 134/a. Győr, 1913. I. 25. *Passer domesticus* L. 2. — 135. Csikzsögöd,
 1913. II. 14. *Microtus arvalis* PALL. 2. — 136. Csikzsögöd, 1913. II. 17. *Microtus*
arvalis PALL. 1. — 137. 20 köpet (Gewölle) Tárnok, 1913. III. *Apodemus sylvaticus*
 L. 11, *Microtus arvalis* PALL. 8, *Crocidura leucodon* HERM. 1, *Crocidura* sp. 5, *Sorex*
 sp. 2, denevér (Fledermaus) 1. — 138. Kisfástanya, 36 köpet (Gewölle), gyűjtötte
 SZOMJAS L. 1913. III. *Microtus arvalis* PALL. 26, *Apodemus sylvaticus* L. 23, *Mus* sp. 1.

— 139. B o g y o s z l ó, 1914. I. *Microtus arvalis* PALL. 3, *Evotomys glareolus* SCHREB. 1, *Apodemus sylvaticus* L. 1. — 140. G y ő r, 1915. X. 19. *Microtus arvalis* PALL. 5. — 141. G y ő r, 1916. II. 20. *Apodemus sylvaticus* L. 2. — 142. E r e s i p u s z t a, 1917. IV. 15. *Apodemus sylvaticus* L. 1, *Mus* sp. 1. — 143. G y ő r, 1920. XII. 18. *Evotomys glareolus* SCHREB. 1. — 144. T é t, Győr m. 1920. XII. 26. *Apodemus sylvaticus* L. 5. — 145. G y ő r, 1921. III. 29. *Microtus arvalis* PALL. 2. — 146. G y ő r, 1921. IX. 21. *Microtus arvalis* Pall. 1. — 147. G y ő r, 1921. XII. 26. *Apodemus sylvaticus* L. 2, *Microtus ratticeps* KEYS. et BLAS. 1. — 148. G y ő r, 1922. II. 13. *Pitymys subterraneus* DE SÉLYS-LONGCH. 4. — 149. G y ő r, 1922. II. 17. *Pitymys subterraneus* DE SÉLYS-LONGCH. 1, *Arvicola terrestris* L. 1, *Mus* sp. 1. — 150. M o s o n s z e n t m i k l ó s, 1922. IV. 9. fiatal nyúl (Junghase) 1, *Geotrupes* 1. — 151. 30köpet (Gewölle) T á r n o k, 1912. II. *Microtus arvalis* PALL. 49, *Apodemus sylvaticus* L. 2, *Passer* sp. 2. — 152. G y ő r, 1914. XI. 30. *Microtus arvalis* PALL. 1. — 153. Ó v e r b á s z, 1914. II. 27. *Passer domesticus* L. 1. — 154. U j v e r b á s z, 1914. III. 1. *Apodemus sylvaticus* L. 1. — 155. G y ő r, 1921. XII. 10. *Passer domesticus* L. 1. — 156. G y ő r, 1921. II. 1. *Passer domesticus* L. 1. — 157. L i k ó c s, 1922. IV. 23. *Pitymys subterraneus* DE SÉLYS-LONGCH. 1.

A megvizsgált 156 gyomor és köpet tartalma a következő volt:

Der Inhalt der 156 untersuchten Mägen und Gewölle war folgender:

Microtus arvalis PALL. 139, *Microtus ratticeps* KEYS. et BLAS. 1, *Evotomys glareolus* SCHREB. 2, *Arvicola terrestris* L. 1, *Pitymys subterraneus* DE SÉLYS LONGCH. 11, *Apodemus sylvaticus* L. 65, *Apodemus agrarius* PALL. 1, *Mus* sp. 7, *Micromys minutus hungaricus* FÖLDI (= *pratensis* OCSKAY) 3, *Sorex araneus* L. 1, *Sorex* sp. 2, *Crocidura leucodon* HERM. 1, *Crocidura* sp. 5, denevér (Fledermaus) 1, fiatal nyúl (Junghase) 1; *Passer domesticus* L. 9, *Passer* sp. 2, *Emberiza citrinella* L. 1, *Emberiza calandra* L. 1; *Geotrupes* sp. 1; kő (Steinchen) 4.

A vizsgálatból kitűnik, hogy az erdei fülesbagoly a pockokon kívül főleg egerekre vadászik és így méltán megérdemli a védelmet.

Den Untersuchungen nach verzehrt die Waldohreule hauptsächlich Feld- und Waldmäuse und verdient darum geschützt zu werden.

Réti fülesbagoly. — *Asio accipitrinus* PALL. — Sumpfohreule.

96. L e i b i c, 1909. IX. 16. *Cricetus ericetus* L. 1. — 97. L a s z t o m é r, 1909. IX. 20. *Microtus arvalis* PALL. 1, *Coturnix communis* BONN. 1. — 98. I p o l y s á g, 1909. XII. 31. *Microtus arvalis* PALL. 3. — 99. H u n f a l u, 1910. I. 16. *Apodemus sylvaticus* L. 1. — 100. B e s z t e r c e b á n y a, 1911. V. 16. *Melolontha* sp. 3. — 101. S z i g e t c s é p, 1911. X. 15. *Emberiza* sp. 1. — 102. G y ö n g y ö s, 1911. X. 18. *Microtus arvalis* PALL. 1. — 103. S z i g e t c s é p, 1911. XI. 19. *Microtus arvalis* PALL. 1. — 104. S o m o g y, 1912. I. 9. *Microtus* sp. 1. — 105. Ó v e r b á s z, 1912. XII. 25. *Microtus arvalis* PALL. 1. — 106. M a r k o t a b ö d ö g e, 1920. XI. 21. *Microtus arvalis* PALL. 4. — 107. G y ő r, 1921. XII. 24. *Microtus arvalis* PALL. 1, *Apodemus sylvaticus* L. 1. — 108. G y ő r, 1914. XI. 8. *Microtus arvalis* PALL. 1. — 109. G y ő r, 1915. X. 3. *Microtus arvalis* PALL. 1. — 110. Ó v e r b á s z, 1914. I. 7. *Apodemus sylvaticus* L. 2. — 111. Ó v e r b á s z, 1914. I. 10. *Apodemus sylvaticus* L. 1. — 112. Ó v e r b á s z, 1914. I. 8. *Apodemus sylvaticus* L. 3. — 113. Ó v e r b á s z, 1914. I. 12. *Microtus arvalis* PALL. 1. — 114. Ó v e r b á s z, 1914. I. 3. *Apodemus sylvaticus* L. 3. — 115. Ó v e r b á s z, 1914. I. 5. *Apodemus sylvaticus* L. 3.

A megvizsgált 20 gyomorban a következő állatok voltak : In den untersuchten 20 Mägen waren folgende Tiere vorhanden :

Microtus arvalis PALL. 15, *Microtus* sp 1, *Apodemus sylvaticus* L. 14, *Cricetus cricetus* L. 1; *Emberiza* sp. 1, *Coturnix communis* BONN. 1; *Melolontha* sp. 3.

A csekély újabb anyag is a régi fülesbagoly hasznossága mellett A csekély neuere Material weist gleichfalls auf die Nützlichkeit der *Sumpfohreule* hin.

Urali bagoly. — *Syrnium uralense* PALL. — Habichtseule.

42. Kovászi, 1909. XII. 3. *Apodemus sylvaticus* L. 1. — 43. Algyógy, 1909. XII. 22. Egérször—Mäusehaare. — 44. Székelyudvarhely, 1910. I. 22. *Apodemus sylvaticus* L. 1. — 45. Lasztomér, 1910. I. 29. *Corvus frugilegus* L. 1. — 46. Forotik, 1911. IX. 27. *Talpa europaea* L. 1, *Locustida* 5. — 47. Forotik, 1911. XII. 28. *Pitymys subterraneus* DE SÉLYS LONGCH. 2. — 48. Szászmagyarós, 1912. I. 15. *Crocidura* sp. 1. — 49. Aklos, 1912. I. 30. *Sorex araneus* L. 1. — 50. Csikzsögöd, 1913. I. 3. *Microtus arvalis* PALL. 2. — 51. Gernyeszeg, 1913. I. 14. *Musccardinus avellanarius* L. 1. — 52. Gernyeszeg, 1913. I. 14. *Mustela nivalis* L. 1. — 53. Debrecen, 1922. XII. 21. *Corvus frugilegus* L. 1. — 54. Lasztomér, 1923. I. *Passer domesticus* L. 1, *Geotrupes* sp. 1.

A 13 gyomortartalomban a következő állatok voltak : In den 13 Mägen waren folgende Tiere:

Microtus arvalis PALL. 2, *Pitymys subterraneus* DE SÉLYS LONGCH. 2, egérször (Mäusehaare) 1, *Apodemus sylvaticus* L. 2, *Musccardinus avellanarius* L. 1, *Talpa europaea* L. 1, *Sorex araneus* L. 1, *Crocidura* sp. 1, *Mustela nivalis* L. 1; *Passer domesticus* L. 1, *Corvus frugilegus* L. 2; *Geotrupes* sp. 1, *Locustida* 5.

Csekély új anyagunk tehát nem tartalmaz vadászati szempontból számba jöhető állatot. Unser spärliches neuere Material enthält also kein jagdlich in Betracht kommendes Tier.

Macskabagoly. — *Syrnium aluco* L. — Waldkauz.

78. Németslad, 1909. V. 23. *Microtus arvalis* PALL. 1, *Melolontha* sp. 10, *Gryllotalpa vulgaris* LATR. 1. — 79. Budakeszi, 1909. X. 31. *Microtus* sp. 1, *Apodemus sylvaticus* L. 1. — 80. Keszthely, 1911. IV. 5. *Microtus arvalis* PALL. 2. — 81. Pest m., 1911. IV. 16. *Microtus arvalis* PALL. 1. — 82. Pilisszántó, 1911. VI. 20. Fiatal nyúl — Junghase 1. — 83. Donji Miholjac, 1911. XI. 5. *Apodemus sylvaticus* L. 1. — 84. Bácsordas, 1911. XI. 23. *Microtus arvalis* PALL. 4, *Apodemus sylvaticus* L. 1. — 85. Alsóvály, 1912. I. 25. *Crocidura russula* HERM. 1, *Turdus* sp. 1. — 86. Szászkezd, 1912. II. 25. *Mus* sp. 1. — 87. Csikesekefalva, 1912. XI. 23. *Microtus arvalis* PALL. 1. — 88. Csikszereda, 1913. IX. 7. *Microtus arvalis* PALL. 1. — 89. Győr, 1921. XI. 24. *Acanthis cannabina* L. 1. — 90. Dávidháza, 1923. III. 2. *Apodemus sylvaticus* L. 4. — 91. Sopron m., 1922. XI. 30. *Pitymys subterraneus* DE SÉLYS LONGCH. 1, *Apodemus sylvaticus* L. 2. — 92. Piliscsaba, 1922. XII. 15. Apró madár tollfoszlányai — Federnreste eines Kleinvogels; Egérször — Mäusehaare. — 93. Hece, 1915. XI. 5. *Microtus arvalis* PALL. 3.

A 16 gyomortartalomban a következő állatokat találtam : In den 16 Mägen fand ich folgende Tiere:

Microtus arvalis PALL. 13, *Microtus* sp. 1, *Pitymys subterraneus* DE SÉLYS LONGCH. 1, *Apodemus sylvaticus* L. 9, *Mus* sp. 2, fiatal nyúl (Junghase) 1, *Crocidura russula* HERM. 1; apró madár — *Kleinvogel* 1, *Acanthis cannabina* L. 2, *Turdus* sp. 1; *Melolontha* sp. 10, *Gryllotalpa vulgaris* LATR. 1.

Füles kuvik. — Otus scops L. — Zwergohreule.

1. Sopron, 1897. VII. Phryganea sp. 3.

Gatyás csuvik. — Aegolius Tengmalmi GM. — Raufusskauz.

1. Feketevág, 1899. IV. 24. *Microtus agrestis* L. 1.

Kuvik. — Athene noctua Scop. — Steinkauz.

67. Seprős, 1909. XII. 27. Bogártörmelék — Käferreste. — 58. Óverbász, 1910. XII. 1. *Apodemus sylvaticus* L. 1. — 59. Kutyavár, 1911. X. 5. *Gryllus* sp. 1. — 60. Marchegg, 1911. XI. 1. Egérször — Mäusehaare. — 61. Óverbász, 1912. I. 10. *Apodemus sylvaticus* L. 1. — 62. Gíroda, 1912. I. 21. *Micromys minutus* L. 1. — 63. Óverbász, 1912. II. 15. *Geotrupes* sp. 1. — 64. Csikszereda, 1912. XI. 18. Aprómadár tollfoszlányai — Federnreste eines Kleinvogels. — 65. Óverbász, 1912. XII. 10. Egérször — Mäusehaare. — 66. Óverbász, 1912. XII. 17. *Geotrupes* sp. 1. — 67. Óverbász, 1913. I. 5. *Microtus* sp. 1, *Apodemus sylvaticus* L. 1. — 68. Boggyoszló, 1914. II. 5. *Micromys minutus* PALL. 1. — 69. Óverbász, 1913. XI. 29. *Mus* sp. 2, *Geotrupes* sp. 1. — 70. Ókér, 1914. II. 15. *Mus* sp. 1. — 71. Óverbász, 1914. II. 22. *Apodemus sylvaticus* L. 2. — 72. Markotabödöge, 1920. V. 18. *Pitymys subterraneus* DE SÉLYS LONGCH. 1, *Melolontha* sp. több — mehrere. — 73. Győr, 1921. XI. 12. *Apodemus sylvaticus* L. 2. — 74. Csikzsögöd, üres esürben talált köpetek — In einer leeren Scheuer gefundene Gewölle (SZEMERE LÁSZLÓ gyűjtése), 1912. X. 16. *Microtus arvalis* PALL. 9, *Mus* sp. 7, *Apodemus sylvaticus* 2, *Geotrupes* sp. több — mehrere. — 75. Óverbász, 1913. XI. 20. *Microtus arvalis* PALL. 1. — 76. Óverbász, 1914. III. 5. *Apodemus sylvaticus* L. 1. — 77. Óverbász, 1914. II. 28. *Apodemus sylvaticus* L. 1. — 78. Óverbász, 1914. II. 10. *Apodemus sylvaticus* L. 1. — 79. Óverbász, 1914. II. 8. *Apodemus sylvaticus* L. 2. — 80. Újverbász, 1914. II. 5. *Micromys minutus* PALL. 1. — 81. Óverbász, 1913. XI. 27. *Pitymys subterraneus* DE SÉLYS LONGCH. 1, *Apodemus sylvaticus* L. 1. — 82. Óverbász, 1913. XI. 15. *Crocidura* sp. 1. — 83. Óverbász, 1913. XI. 18. *Microtus arvalis* PALL. 1, *Mus* sp. 1, *Geotrupes* sp. 1. — 84. Óverbász, 1914. II. 25. *Mus* sp. 1. — 86. Óverbász, 1914. II. 6. *Mus* sp. 1. — 86. Gyergyószentmiklós, 1913. XII. 7. *Micromys minutus* PALL. 1. — 87. Óverbász, 1914. XI. 10. *Apodemus sylvaticus* L. 1. — 88. Likócs, 1916. IV. 2. *Gryllus* sp. 13, *Geotrupes* sp. 1. — 89. Likócs, 1916. V. 7. *Gryllus* sp. 6. — 90. Tárnok, 16 köpet (Gewölle) RADEZKY D. gyűjtése: 1914. II. *Microtus arvalis* PALL. 15, *Apodemus sylvaticus* L. 2, *Crocidura russula* HERM. 3, *Acanthis cannabina* L. 1.

A megvizsgált 60 gyomor- és In den untersuchten 60 Mägen köpettartalomban a következő álla- und Gewöllern fand ich folgende tok voltak: Tiere:

Microtus arvalis PALL. 26, *Microtus* sp. 1, *Pitymys subterraneus* DE SÉLYS-LONGCH. 2, *Apodemus sylvaticus* L. 18, *Mus* sp. 13, *Micromys minutus* PALL. 4, egérször — Haare von Muriden 2, *Crocidura russula* HERM. 3, *Crocidura* sp. 1, aprómadár —

Kleinvogel 1, *Acanthis cannabina* L. 1, *Melolontha* sp. több — mehrere, *Geotrupes* sp. 6 eset — Fälle, bogártörmelék — Käferreste 1 eset — Fall, *Gryllus* sp. 20.

Az újabb anyag is a *kuvik* hasznossága mellett bizonyít. Auch das neuere Material weist auf die Nützlichkeit des *Steinkauzes* hin.

Gyöngybagoly. — *Strix flammea* AUCT. — Schleiereule.

26. Óverbász, 1910. IV. 10. *Microtus arvalis* PALL. 1. — 27. Ujverbász, 1910. VIII. 5. Egérször — Mäusehaare, *Passer* sp. 1. — 28. Ujverbász, 1910. X. 20. Egérször — Mäusehaare. — 29. Üllő, 1911. VI. 4. *Microtus arvalis* PALL. 3. — 30. Tárnok, 1912. II. 5. *Passer domesticus* L. 2. — 31. Tárnok, 1912. II. 10. *Passer domesticus* L. 3. — 32. Csikcsekefalva, 1912. X. 2. *Microtus arvalis* PALL. 1. — 33. Ujverbász, 1913. IX. 3. *Apodemus sylvaticus* L. 2, *Crocidura* sp. 2. — 34. Kapuvár, 1915. IV. 25. *Microtus arvalis* PALL. 3. — 35. Győr, 1921. XII. 19. *Pitymys subterraneus* DE SÉLYS-LONGCH. 2, *Parus caeruleus* L. 2. — 36. Bogdarigós Temes m., 20 köpet — Gewölle, gyűjtötte LINTIA D. 1911. VI. *Microtus arvalis* PALL. 37. *Apodemus sylvaticus* L. 1, *Sorex* sp. 1, *Crocidura* sp. 23. — 37. Temeshódos, 10 köpet — Gewölle, gyűjtötte LINTIA D. 1911. VI. *Microtus arvalis* PALL. 16, *Arvicola scherman* SHAW. 1, *Apodemus sylvaticus* L. 4, *Mus* sp. 5, *Crocidura* sp. 12. — 38. Gíroda, 10 köpet — Gewölle, gyűjtötte LINTIA D. 1911. XII. *Microtus arvalis* PALL. 18, *Apodemus sylvaticus* L. 2, *Apodemus agrarius* PALL. 1, *Mus* sp. 6. *Micromys minutus* PALL. 2, *Crocidura leucodon* HERM. 1, *Crocidura* sp. 1, *Passer domesticus* L. 1. — 39. Óverbász, 1914. II. 15. *Apodemus sylvaticus* L. 1. — 40. Bácsfeketehegy, 1913. XII. 10. *Passer domesticus* L. 1. — 41. Szeghegy, 1914. II. 15. *Apodemus sylvaticus* L. 1. — 42. Óverbász, 1914. II. 17. *Apodemus sylvaticus* L. 2. — 43. Óverbász, 1914. II. 13. *Passer domesticus* L. 1. — 44. Óverbász, 1913. XII. 20. *Microtus arvalis* PALL. 2. — 45. Óverbász, 1914. II. 27. *Apodemus sylvaticus* L. 1.

A megvizsgált 57 gyomor- és köpöttartalomban a következő állatokot találtam: In den 57 untersuchten Mägen und Gewöllen fand ich folgende Tiere:

Microtus arvalis PALL. 81, *Arvicola scherman* SHAW. 1, *Pitymys subterraneus* DE SÉLYS-LONGCH. 2, *Apodemus sylvaticus* L. 14, *Apodemus agrarius* PALL. 1, *Mus* sp. 11, *Micromys minutus* PALL. 2, egérször — Haare von Muriden 2, *Sorex* sp. 1, *Crocidura leucodon* HERM. 1, *Crocidura* sp. 38, *Passer domesticus* L. 7, *Passer* sp. 1, *Parus caeruleus* L. 2.

A *gyöngybagoly* a pockokon kívül főleg cickányokkal táplálkozik s ezáltal különleges helyet foglal el a többi bagoly sorában.

Az *ölyvekből* és *baglyokból* származó új anyag Magyarország apróemlős faunájának elterjedéséhez ismét több figyelemre méltó adatot szolgáltatott. Ezekből az egyes fajok anyaga között feljebb található ada-

Die *Schleiereule* nährt sich ausser Mäusen vorwiegend von Spitzmäusen, wodurch sie eine Sonderstellung unter den übrigen Eulen einnimmt.

Das aus den *Bussarden* und *Eulen* stammende neue Magen- und Gewöllmaterial lieferte wieder mehrere bemerkenswerte Daten zur Verbreitung der Kleinsäuger-Fauna Ungarns. Von diesen weiter oben ausgeführten

tokból itt a feldolgozás végén csak három, faunánkban kevésbé ismert pocokfajra vonatkozó adatokat óhajtom összefoglalni, főlemlítve más-honnan ismert hazai előfordulásukat is. A csalitjáró pocok (Microtus agrestis L.) Dr. MÉHELY LAJOS professzor mutatta ki 1908-ban a magyar faunában egy *Oravica* példány alapján. A 2. példányt magam találtam meg egy búhú gyomrából, melyet 1909. dec. 12.-én Hátszeg-en lőttem¹). Egy 3. pocokot gyűjtött VASVÁRI MIKLÓS a zalavármegyei Ormándon 1920 máj. 11, amelyet legujabban Dr. ÉHÍK GYULA *Microtus agrestis pannonicus* ÉH. néven mutatott be a hazai szakköröknek. A gyomortartalmak új anyagából 4 új példány került elő, még pedig: Trencsénteplic, 1911. okt. 6., Kászónujfalu (Csik m.) 1912. ápr. 16., mindkét helyen 1—1 példány *egerész ölyv* gyomrából; Algyógy (Hunyad m.) 1909. szept. 17., egy példány, *sólyomölyvből*; Feketevág (Liptó m.) 1909. ápr. 24., egy példány, *gatyás csuwikból*. Érdekes, hogy ezt a hazánk faunájában még mindig kis számmal szereplő pocokot Dr. KORMOS TIVADAR 1915-ben a pilisszántói kőfülke felső diluviumában is megtalálta.

Daten seien hier zum Schluss nur diejenigen von 3 in unserer Fauna weniger bekannten Microtinen zusammengefasst und mit anderswoher stammenden heimischen Fundort-Angaben ergänzt.

Die Ackermaus (*Microtus agrestis* L.) wurde für Ungarn 1908. durch Prof. Dr. L. v. MÉHELY auf Grund eines *Oravica*-er (Kom. Árva) Exemplares nachgewiesen. Ein zweites Exemplar wurde von mir im Mageninhalt eines *Uhus*, welcher am 12. Dez. 1909. bei Hátszeg erlegt wurde, gefunden.¹) Ein 3. Stück sammelte N. VASVÁRI zu Ormánd (Kom. Zala) am 11. Mai 1920; dieses wurde neuestens von Dr. JULIUS ÉHÍK unter dem Namen *Microtus agrestis pannonicus* ÉH. den einheimischen Fachkreisen vorgeführt. Aus den neuen Magen-inhalten kamen 4 weitere Exemplare der *Ackermaus* zum Vorschein und zwar: Trencsénteplic, 6. X. 1911, Kászónujfalu (Kom. Csik), 16. IV. 1912, je 1 Stück aus den Mägen von *Mäusebussarden*; Algyógy (Kom. Hunyad), 17. IX. 1909., 1 Exempl. aus einem *Falkenbussard*; Feketevág (Kom. Liptó), 24. IV. 1909 1 Stück aus einem *Rauhfußkauz*. Zu erwähnen ist hier noch, dass die aus der vaterländischen Fauna noch immer in geringer Zahl bekannte *Ackermaus* von Dr. T. KORMOS 1915 auch im oberen Diluvium der Felsnische von Pilisszántó gefunden wurde.

¹ GRESCHIK, Aquila. XVIII, 1911. 149. és 151. old.

A patkányfejű pockot (*Microtus ratticeps* KEYS. et BLAS.) 17 csallóközsomorjai példány alapján szintén Dr. MÉHELY L. vezette be 1908-ban a magyar faunába. Magam 1910-ben e pock 3 példányát *erdei fülesbagoly* gyomortartalmában találtam²⁾, az egyik a pozsony megyei Királyerdőből való, 1901. dec. 8., a másik kettőnek a lelőhelye közelebről nem volt megnevezve (valószínűleg szintén pozsony megyeiek), a baglyok elejtési ideje 1902. febr. 28; 1911-ben a *macskabagoly* gyomortartalmaiból újabb 4 drb. került³⁾, 1 királyerdei; 1901. dec. 8., 3 csallóközsomorjai: 1903. márc. Mondhatjuk tehát, hogy az összes eddig ismert példányok Pozsony megyéből származtak. Az új anyag között 1 győri példányt találtam, *erdei fülesbagoly* gyomrából, melyet 1921. dec. 26.-án lőttek. Ezt a pockot is megtalálta KORMOS a pilisszántói kőfülke alsó és felső diluviumában.

A földi pockot (*Pitymys subterraneus* DE SÉLYS-LONGCH.) Magyarországon sokáig nem ismerték föl. Az első biztos példányt Dr. ENTZ GÉZA professzor a Bulea-tónál (Fogarasi havasok) gyűjtötte s MÉHELY határozta meg. Újabb időben a földipocok hazai lelőhelyeinek megállapítása körül különösen Dr. ÉHÉK GYULA, nemzeti muzeumi őrfaradozott.

Die nordische *Wühlmaus* (*Microtus ratticeps* KEYS. et BLAS.) wurde für die Fauna Ungarns ebenfalls von Dr. L. v. MÉHELY 1908 auf Grund von 17 Exemplaren, welche von Csallóközsomorja stammen, festgestellt. Ich fand 1910 3 Stücke dieser *Wühlmaus* im Mageninhalt von *Waldohreulen*²⁾. Ein Stück stammt, vom Királyerdő (Kom. Pozsony), 8. XII. 1901, der Fundort der beiden anderen war näher nicht bezeichnet (wahrscheinlich aus dem Kom. Pozsony), 28. II. 1902. Im Jahre 1911 fand ich aus den Mägen des *Waldkauzes* 4 weitere Stücke³⁾: 1 St. Királyerdő, 8. XII. 1901, 3 St. Csallóközsomorja, III. 1903. Man kann daher sagen, dass alle bisherigen ungarischen Stücke aus dem Kom. Pozsony stammten. Unter dem jetzigen *Waldohreulen*-Material fand ich 1 Stück dieser *Wühlmaus* aus Győr, 26. XII. 1921. Auch die nordische *Wühlmaus* fand KORMOS im unteren und oberen Diluvium der Felsnische von Pilisszántó.

Die kurzohrige Erdmaus (*Pitymys subterraneus* DE SÉLYS-LONGCH.) wurde in Ungarn lange Zeit verkannt. Das erste sichere Exemplar sammelte Prof. Dr. GÉZA ENTZ beim Bulea-See (Fogarasher Alpen) und wurde von Prof. L. v. MÉHELY als solches erkannt. In neuerer Zeit befließigte sich an der Feststellung von einheimischen Fundorten dieser Erdmaus besonders Museums-Custos

² GRESCHIK, Aquila. XVII, 1910. 176. és 179. old.

³ GRESCHIK, Aquila. XVIII, 1911. 163, 165. és 167. old.

Szives közlése szerint a Magyar Nemzeti Muzeumban jelenleg az említetten kívül még a következő helyekről vannak földi pockok: Budapest (Svábhegy), Budafok, Esztergom, Kécsa, Selmechánya, Vinkovce, Čepin és Magyarország (közelebbi lelőhely nélkül). A hazai irodalomban szereplő pákozdi (Fehér m.) példány ÉHIK szerint fiatal Arvicolának bizonyult. MOJSISOVICS Monorról is említi, MILLER hátszegi példányokat vizsgált meg. A gyomor- és köpettartalmak újabb sorozatának vizsgálata közben 22 példányra akadtam. Ezeknek a lelőhelyei a következők: Győr, 9 példány a *gatyás ölyv*, *egerész ölyv*, *erdei fülesbagoly* és *gyöngybagoly* gyomrából; Markotabödöge (Győr m.), 1 példány a *kuvikból*; Likócs (Győr m.), 1 példány az *erdei fülesbagolyból*; Makád (Pest m.), 6 példány az *egerész ölyv* és az *erdei fülesbagolyból*; Sopron m., 1 példány a *macskabagolyból*; Bogyoszló (Sopron m.), 1 példány az *egerész ölyvből*; Óverbász (Bács-Bodrog m.), 1 példány a *kuvikból*; Forótk (Krassó-Szörény m.), 2 példány az *urali bagolyból*.

A régebbi anyagból előkerült a fentiekén kívül még 28 példány, mégpedig:

Németlad (Somogy m.), *Arcibuteo lagopus* BRÜNN. 1908. XII. 12. 1 péld. (Exempl.) — Iharosberény (Somogy m.), *Syrnium aluco* L. 1904. XI. 8. 1 péld. (Exempl.) — Velence (Fehér m.), *Asio accipitrinus* PALL. 1896. XII; 1897. III. 2 péld. (Exempl.) — Csala (Fehér m.), *Asio accipitrinus* PALL. 1897. III., 8 péld. (Exempl.) — Kőszeg (Vas m.), *Asio accipitrinus* PALL. 1898. I. II., 2 péld. (Exempl.) —

Dr. JULIUS ÉHIK. Seiner gütigen Mitteilung nach sind im Ungarischen National Museum derzeit ausser dem erwähnten Exemplare noch von folgenden Fundorten Erdmäuse vorhanden: Budapest, (Svábhegy), Budafok, Esztergom, Kécsa, Selmechánya, Vinkovce, Čepin, ausserdem einige ohne näheren Fundortangaben. Das in der ung. Literatur aus Pákozdi (Kom. Fehér) aufgeführte Stück erwies sich nach ÉHIK als eine junge Arvicola. MOJSISOVICS erwähnt die Erdmaus auch von Monor, MILLER hatte Gelegenheit Stücke aus Hátszeg zu untersuchen. Ich fand während der Untersuchung des neuen Magen- und Gewölmmaterials 22 Exemplare. Die Fundorte dieser Stücke sind folgende: Győr, 9 Exemplare aus dem *Rauh-fussbussard*, *Mäusebussard*, der *Waldohreule* und *Schleiereule*; Markotabödöge (Kom. Győr), 1 Stück aus dem *Steinkauz*; Likócs (Kom. Győr), 1 Stück aus der *Waldohreule*; Makád (Kom. Pest), 6 Exemplare aus dem *Mäusebussard* und der *Waldohreule*; Kom. Sopron, 1 Stück aus dem *Waldkauz*; Bogyoszló (Kom. Sopron), 1 Stück aus dem *Mäusebussard*; Óverbász, 1 Stück aus dem *Steinkauz*; Forótk (Kom. Krassó-Szörény), 2 Exemplare aus der *Uraleule*.

Aus früherem Materiel fand ich noch 28 Exemplare, u. zw.:

Komárom, *Asio otus* L. 1902. IV. 18. 1 péld. (Exempl.) — Keszegfalva (Komárom m.), *Asio otus* L. 1905. IV. 28; 1906. I. 21. 2 péld. (Exempl.) — Megyeres (Komárom m.), *Asio otus* L. 1908. I. II., 3 péld. (Exempl.) — Szigetcsép (Pest m.), (*Buteo communis* LESS. 1908. X. 25. 1 péld. (Exempl.) — Bés (Ung m.), *Asio otus* L. 1908. V. 30. 1 péld. (Exempl.) — Felka (Szepes m.), *Syrnium uralense* PALL. 1907. I. 23. 1 péld. (Exempl.) — Nagyhalma (Arad m.), *Buteo communis* LESS. 1908. XII. 28. 1 péld. (Exempl.) — Ötvényes (Arad m.), *Asio otus* L. 1909. II. 26. 1 péld. (Exempl.) — Óverbász (Bács-Bodrog m.), *Strix flammea auct.* 1904. XI., 1 péld. (Exempl.) — Babapuszta (Bács-Bodrog m.), *Asio otus* L. 1909. XI—XII., 2 péld. (Exempl.)

Végeredményben tehát baglyok és ölyvek gyomortartalmaiból 50 példányt sikerült kimutatnom.

Ebből az összeállításból kitűnik, hogy ez a sokáig föl nem ismert állat Magyarországon széles elterjedésű.

Ich konnte also aus Gewöllen der Eulen und Bussarde insgesamt 50 Exemplare nachweisen.

Aus dieser Zusammenstellung geht hervor, dass dieses lange Zeit verkannte Tier in Ungarn weit verbreitet ist.

Az új cementodukkal végzett költési próbák első eredményei.

Irtá: SZEMERE LÁSZLÓ.

A tavalyi Aquila 156. oldalán ismertetett papirbélésű cementodvakat az 1923. év nyarán próbáltuk ki. Leginkább a nyári hőség miatt voltak előzetes aggályaink. Ezeket az aggályokat azonban a szándékosan igen kedvezőtlen helyre (déli napsütéses csupasz fal!) kitett odvak költési eredményei eloszlatták, mert minden ilyen oduból szerencsésen kirepítettek a széncinegék és a parlagi verebek. Utóbbiakat a lakásom mellett kihelyezett oduban a kísérlet miatt megtűrtem, annál is inkább, mert a szomszédos oduban békén költött egy pár széncinege is.

Ami az odvakon változtatandó volt, az mind olyan természetű, hogy úgy az eredeti Berlepsch, valamint az Intézet hadi oduin is elkelt. Alkalmaztunk tehát bizonyos ujtásokat, védekezési eljárásokat a macska, a veréb és az eső ellen. Bármiféle, alacsonyra kitett, szabványosan szerelt oduból a házi macska kitudja fogni a madarat.

A macska ellen először a 11. ábrán bemutatott u. n. hátsó bejáratú odúval akartunk segíteni, és lehetséges, hogy ebből nehezebben is fogná ki a macska a madarat. Az is valószínű, hogy a veréb is nehezen tudná beléhordani a fészkeléséhez szükséges anyagokat. A széncinege viszont eredményesen költött az ilyenféle odúban.

A legradikálisabb azonban az odvak felfüggesztése. A kellő hosszu-